

Social Sciences Indexed

International
SOCIAL MENTALITY AND
RESEARCHER THINKERS JOURNAL
Open Access Refereed E-Journal & Refereed & Indexed
SMARTjournal (ISSN:2630-631X)

Architecture, Culture, Economics and Administration, Educational Sciences, Engineering, Fine Arts, History, Language, Literature, Pedagogy, Psychology, Religion, Sociology, Tourism and Tourism Management & Other Disciplines in Social Sciences

2019

Vol:5, Issue:20

pp.934-942

www.smartofjournal.com

editorsmartjournal@gmail.com

ENGELLİ ÖĞRENCİLERLE ÇALIŞAN BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMENLERİNİN STRESLE BAŞA ÇIKMA BECERİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ: (NİTEL BİR ÇALIŞMA)

EVALUATION OF THE SKILLS OF PHYSICAL EDUCATION TEACHERS WHO WORK WITH DISABLED STUDENTS IN COPING WITH STRESS: (A QUALITATIVE STUDY)

Yasin KARACA

Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, Adıyaman/Türkiye

Article Arrival Date : 01.04.2019

Article Published Date : 10.06.2019

Article Type : Review Article

Doi Number : <http://dx.doi.org/10.31576/smryj.299>

Reference : Karaca, Y. (2019). "Engelli Öğrencilerle Çalışan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Stresle Başa Çıkma Becerilerinin Değerlendirilmesi: (Nitel Bir Çalışma)", International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 5(20): 934-942

ÖZET

Bu çalışmada engelli bireylerle çalışan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin stresle nasıl başa çıktıklarının değerlendirilmesi yapıldı. Bu amaçla Malatya merkez ilçelerinde (Battalgazi, Yeşilyurt) bulunan okullarda görev yapan ve engelli öğrencilere beden eğitimi dersi okutan 43 beden eğitimi öğretmenine ulaşıldı (25 erkek, 18 kadın).43 beden eğitimi öğretmenlerine önceden hazırlanmış; "Engelli bireylerle çalışmak sizde ne tür bir stres oluşturur, Engelli bireylerle sağlıklı bireylerin bir arada ders görmesi sizde ne tür bir stres oluşturur, Her gün engelli bireylere beden eğitimi dersi yaptırmak sizde ne tür bir stres oluşturur, Engelli bireylerin aileleri sizinle görüşmek istediğinde sizde nasıl bir stres oluşur, Okul idaresinin engelli bireylere yönelik istekleri sizde nasıl bir stres oluşturur, Engelli bireyin ders anındaki atak hareketi sizde ne tür bir stres oluşturur, Öğretmeye çalıştığınız bir uygulamayı engelli bireyin öğrenememesi sizde nasıl bir stres oluşturur. Engelli bireyleri spor yarışmalarına götürmek sizde ne tür bir stres oluşturur". Sorularından oluşan yüz yüze görüşmeler sağlandı. Beden eğitimi öğretmenlerinin vermiş oldukları cevaplar kayıt altına alındı ve kendi aralarında değerlendirilerek kategorize edildi. Ki Kare Testi İstatistiksel analizler sonucunda engelli öğrencilerle uzun yıllar çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin stres düzeyleri düşük tespit edilirken, meslekte yeni olan ve engelli bireylerle daha az çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin stres düzeyleri daha yüksek olduğu tespit edildi. Yine değerlendirme sonucunda kadın beden eğitimi öğretmenlerinin erkek beden eğitimi öğretmenlerine göre stres düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak engelli bireylerle uzun yıllar çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin stres düzeyleri daha düşük görülürken mesleğinde yeni olan ve öğretmenlikte tecrübesi olmayan beden eğitimi öğretmenlerinin stres düzeyleri daha yüksek çıkmaktadır. Kadın beden eğitimi öğretmenlerinin stres düzeylerinin daha yüksek çıkması ise onların annelik içgüdüsel yapılarından dolayı daha korumacı bir yapıya sahip olmalarından kaynaklanmaktadır

Anahtar kelimeler: Beden eğitimi, engelli, öğretmen, stres

ABSTRACT

In this study, it was evaluated how Physical Education Teachers who work with disabled individuals coped with stress. For this purpose, 43 physical education teachers working in schools in Malatya central districts (Battalgazi, Yeşilyurt) and teaching physical education to disabled students were reached. (25 men, 18 women). 43 teachers were asked some questions such as: "What kind of stress do you have to work with people with disabilities?, What kind of stress do you experience when individuals with disabilities and healthy individuals come together?, What kind of stress do you have

to have a physical education course for people with disabilities everyday?, Whatkind of stress do you experience when the families of people with disabilities want to talk to you?, Whatkind of stress do you think about the school administration's needs for people with disabilities?, Whatkind of stres does the attacking movement of the disabled person have for you?, What kind of stres does the stress of a person with disability not learning an application you are trying to teach? Whatkind of stres does your stres cause to take disabled people to sports competitions?'. The answers of physical education teachers were recorded and categorized and evaluated among themselves. As a result of the ChiSquare Test statistical analyzes, the stresslevels of the physical education teachers who work with disabled students for many years were found to be low, while the level of stress of physical education teachers, who are new in the profession and working with disabled individuals, were found to be higher. As a result of the evaluation, it is seen that female physical education teachers have higher stres levels than male physical education teachers. As a result, the stres levels of the physical education teachers working with disabled individuals for many years are lower, while the levels of stress of physical education teachers who are new in their profession and have no experience in teaching are higher. Hig her levels of female physical education teachers' stres levels are due to their more protective nature due to their maternalinstinct.

KeyWords: Physicaleducation, disabled, teacher, stress

1. GİRİŞ

Sosyal bir varlık olan insan, hızla değişen ve gelişen hayat şartlarına karşı zaman zaman fiziksel ve ruhsal sınırlarının zorlanmasıyla karşı karşıya kalabilir. Bireyin bu durumlar karşısında farklı tepkiler ile bu değişime uyum sağlama çabalarına girmesi kaçınılmazdır. Gelişen teknolojiyle birlikte günümüzde değişim çok hızlı yaşanmaktadır. İnsanlar buldukları sosyal ortamlarda yapmış oldukları işle ilgili istemedikleri durumlarla karşı karşıya kalabilirler. Bu durum zaman zaman normal bir süreç olarak kabul edilse de genel anlamda içinden çıkılmaz sonuçlar da oluşturmaktadır (Özdemir ve ark. 2018). Dolayısıyla tüm insanlar stresli bir ortamda yaşamak zorunda kalmaktadırlar. Bu sebeple stress günlük yaşamımızda sürekli karşı karşıya kaldığımız olumsuz bir durumdur (Gündoğdu ve ark.2018).

Stres, bireyde gerilime, tedirginliğeve çöküntüye sebep olan bir güç olarak görülmektedir. Bireyi huzursuz eden, üzüntüye zorlayan ve tehdit eden, tehlikelere karşı gösterilen fiziksel ve ruhsal bir tepkidir. Çalışma yerinde belirli rol ve işlevleri yerine getiren birey çalışma ortamından kaynaklanan organize stres ile karşı karşıya kalır. İş stresi olarak da tanımlanan örgütsel stres, normal fonksiyonlarından farklı, zorlayan, bireyin alışık olmadığı ve istenmeyen bir durumdan kaynaklanan olumsuz bir durumdur. (Pehlivan, 1995). Stresin oluşması için bireyin içinde bulunduğu mevcut durumdan(iş yeri, sosyal ortam, çevresi) olumsuz bir şekilde etkilenmesi gerekir. Bununla birlikte stres bireyin yaşadığı çevrede meydana gelen bir değişikliğin ya da bireyin mekan değiştirmesinin onun üzerinde etkiler oluşturmasıyla alakalıdır. Ayrıca farklı kişilik özellikleri bireyleri strese karşı daha duyarlı kılarken bazı durumlar da bireyleri strese karşı olan duyarlıklarını azaltmaktadır(Eren, 1998).

Öğretmenlik, çocukların ve gençlerin yaşamlarını biçimlendiren, örnek alınan, toplumların zihninde saygınlığı olan kutsal bir meslektir. (Farris, 1996). Öğretmenlik mesleği aynı zamanda sabır, sevgi, bilgi ve beceri gerektiren bir meslektir. Bu özelliklerinden dolayı öğretmenlik mesleği daha çok ilgi, dikkat ve sorumluluk gerektirmektedir(Bloom, 1979: 102).yüksek oranda dikkat ve sorumluluk taşımayan öğretmenlerin başarı oranları düşmekte, mesleki tükenmişlikleri artmaktadır (Kapıkıran, 2003; Şahin, 2008). Dolayısıyla öğretmenin iyi yetişmesi eğitimin kalitesi açısından önemlidir (Darling ve ark.2002). Günümüzde fiziksel aktiviteler, sağlıklı bir yaşamın en önemli parçası olarak değerlendirilmektedir. Çocukların dengeli ve sağlıklı gelişiminde beden eğitimi ve spor derslerinin ve dolayısıyla beden eğitimi öğretmenlerinin önemli bir yeri bulunmaktadır.Beden eğitimi derslerinin, düzenli ve amacına uygun bir şekilde yürütülmesiise,yine alanında uzman beden eğitimi öğretmenleri sayesinde gerçekleştirilecektir. Eğitim sistemi içerisinde önemli bir rol üstlenen beden eğitimi öğretmenlerinin fizyolojik ve mesleki yeterliliğinin yanı sıra duygusal açıdan da yeterli doyuma ulaşmış olmaları gerekmektedir. Çok farklı öğrencilerle hergün bir arada olan beden eğitimi öğretmenleri performanslarını olumlu veya olumsuz yönde etkileyebilecek çeşitli sorunlar yaşamaktadırlar(Develi, E. 2006). Bu sorunlar içerisinde en önde gelen sebeplerden birisi de

strestir. Stres kimi zaman ekonomik sebeplerden kaynaklanırken, kimi zaman da çalışma koşullarından kaynaklanmaktadır. Uygun olmayan çalışma koşulları bireylerde kimi zaman kaygı oluştururken kimi zaman da stres oluşturmaktadır. Beden eğitimi öğretmenleri genel anlamda sınıfın dışında açık ortamlarda ders işlemektedirler. Karakterleri farklı olan öğrencilerle çalışmak beden eğitimi öğretmenlerinde stres oluştururken engelli öğrencilerle çalışmak ayrı bir stres oluşturur. Engelli bireyler bireysel özelliklerinden dolayı atak davranışlar sergileyebilir. Bu davranışlar kimi beden eğitimi öğretmenlerinde stres oluştururken kimi beden eğitimi öğretmenlerini olumsuz etkilememektedir. Kadın beden eğitimi öğretmenleri annelik iç güdülerinden dolayı daha korumacı bir yapıya sahip olduklarından engelli bireylerle çalışırken daha stresli olabilmektedirler.

Bu araştırmanın amacı, Malatya merkez ilçelerdeki okullarda engelli öğrencilerle çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin stresle nasıl başa çıktıklarını değerlendirmektir.

2. METOT

Bu araştırma 2017-2018 eğitim öğretim yılında Malatya ili Yeşilyurt ve Battalgazi merkez ilçelerinde görev yapan ve engelli öğrencilerin dersine giren beden eğitimi öğretmenleri üzerine yapılmıştır. Araştırma kapsamında yüz yüze yapılan görüşmede 43 beden eğitimi öğretmenine engelli öğrencilere beden eğitimi dersi yaptırılırken stresle nasıl başa çıktıklarını öğrenmek için yine araştırmacı tarafından hazırlanan 8 sorudan oluşan sorular soruldu. Verilen cevaplar araştırmacı tarafından kayıt altına alındı. Araştırma kapsamında gerekli olan resmi izinler alındıktan sonra Malatya merkez ilçelerde (Battalgazi ve Yeşilyurt) bulunan Turgut ÖZAL Özel Eğitim ve Meslek Okulu, Rahmi AKINCI Ortaokulu, Akşemsettin İşitme Engelliler Okulu, 91 000 Dev Öğrenci Ortaokulu, Mehmet Topsakal Özel Eğitim ve Uygulama Merkezi, Kazım KARABEKİR Ortaokulu, Vakıfbank Ortaokulu ve Sina Özel Eğitim Merkezinde görev yapan 43 Beden Eğitimi öğretmenine (18 kadın 25 erkek) ulaşıldı. Beden Eğitimi Öğretmenlerinin yaş cinsiyet ve çalışma süreleri gibi demografik bilgileri alındıktan sonra sırasıyla

- ✓ Engelli bireylerle çalışmak sizde ne tür bir stres oluşturur.
- ✓ Engelli bireylerle sağlıklı bireylerin bir arada ders görmesi sizde ne tür bir stres oluşturur
- ✓ Hergün engelli bireylere beden eğitimi dersi yaptırmak sizde ne tür bir stres oluşturur
- ✓ Engelli bireylerin aileleri sizinle görüşmek istediğinde sizde nasıl bir stres oluşur
- ✓ Okul idaresinin engelli bireylere yönelik istekleri sizde nasıl bir stres oluşturur
- ✓ Engelli bireyin ders anındaki atak hareketi sizde ne tür bir stres oluşturur
- ✓ Öğretmeye çalıştığımız bir uygulamayı engelli bireyin öğrenememesi sizde nasıl bir stres oluşturur.
- ✓ Engelli bireyleri spor yarışmalarına götürmek sizde ne tür bir stres oluşturur soruları soruldu

Beden Eğitimi öğretmenlerinin verdikleri cevaplar kendi aralarında gruplandırılarak spss istatistik programı ile analiz edildi. Göreve yeni başlayan ve engelli öğrenciler ile kısa süre çalışan beden eğitimi öğretmenleri ile görevinde uzun yıllar çalışıp tecrübeli olup engelli bireylerle uzun süre çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin cevapları karşılaştırıldı. Ayrıca kadın beden eğitimi öğretmenlerinin stres durumları erkek beden eğitimi öğretmenlerinin stres durumlarıyla karşılaştırıldı.

3. BULGULAR

Araştırmadan elde edilen tüm bulgular Tablo 1, Tablo 2, Tablo 3, Tablo 4, Tablo 5, Tablo 6, Tablo 7, Tablo 8, Tablo 9, Tablo 10, Tablo 11 ve Tablo 12’de detaylı olarak sunulmaktadır.

Tablo 1. Engelli bireylerle çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin yaş dağılımı

Yaş(yıl)	f	%
25-35	11	25,6
36-45	16	37,2
46-55	10	23,3
56+	6	14,0
Toplam	43	100,0

Tablo 1’de araştırmaya katılan engelli bireylerle çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin yaş dağılımı detaylı olarak verilmektedir.

Tablo 2. Engelli bireylerle çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin cinsiyet dağılımı

Cinsiyet	f	%
Kadın	25	58,1
Erkek	18	41,9
Toplam	43	100,0

Tablo 2’de araştırmaya katılan engelli bireylerle çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin cinsiyet dağılımı detaylı olarak verilmektedir.

Tablo 3. Engelli bireylerle çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin çalışma süresi

Çalışma Süresi(yıl)	f	%
1-8	12	27,9
9-16	22	51,2
17-25	5	11,6
25+	4	9,3
Toplam	43	100,0

Tablo 3’de araştırmaya katılan engelli bireylerle çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin çalışma süresi dağılımı detaylı olarak verilmektedir.

Tablo 4. Engelli bireylerle çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin engelli bireylerle çalışma süresi

Çalışma Süresi(yıl)	f	%
1-5	20	46,5
6-10	17	39,5
11-15	4	9,3
15+	2	4,7
Toplam	43	100,0

Tablo 4’de araştırmaya katılan engelli bireylerle çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin engelli bireylerle çalışma süresi dağılımı detaylı olarak verilmektedir.

Tablo 5. Engelli bireylerle çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin ‘Engelli bireylerle çalışmak sizde stres oluşturur mu?’ sorusuna verdikleri yanıtlar

	f	%
Hayır/Oluşturmaz	8	18,6
Evet/Oluşturur	35	81,4
Toplam	43	100,0

Tablo 5’e göre; araştırmaya katılan engelli bireylerle çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin %81,4(n=35)’ü engelli bireylerle çalışmanın kendilerinde stres oluşturduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca, stres oluşturduğunu belirten grup; oluşan bu stresin kaynağını, %80,0(n=28) oranında engelli bireyin her an atak davranışlarda bulunabilecek olması, %8,6(n=3) oranında dersin eksiksiz ve sorunsuz bir şekilde işleyememek ve %11,4(n=4) oranında engelli bireye faydalı olamamak olarak açıklamışlardır. Buna ek olarak; yapılan Ki Kare analizleri sonucunda ise; engelli bireylerle çalışmaktan kaynaklanan stres durumunun yaş, cinsiyet, çalışma süresi ve engelli bireylerle çalışma süresine göre anlamlı bir farklılık göstermediği saptandı(p<0.05).

Tablo 6. Engelli bireylerle çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin ‘Engelli bireylerle sağlıklı bireylerin bir arada ders görmesi sizde stres oluşturur mu?’ sorusuna verdikleri yanıtlar

	f	%
Hayır/Oluşturmaz	6	14,0
Evet/Oluşturur	37	86,0
Toplam	43	100,0

Tablo 6’ya göre; araştırmaya katılan engelli bireylerle çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin %86,0(n=37)’si engelli bireylerle sağlıklı bireylerin bir arada ders görmesinin kendilerinde stres oluşturduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca, stres oluştuğunu belirten grup; oluşan bu stresin kaynağını, %59,5(n=22) oranında engelli bireyin sağlıklı bireyin engelli bireye zarar vereceğinden korkmak, %16,2(n=3) oranında Engelli bireyin sağlıklı bireye zarar vereceğinden korkmak ve %24,3(n=4) oranında her iki gruba da faydalı olamamak olarak açıklamışlardır. Buna ek olarak; yapılan Ki Kare analizleri sonucunda ise; engelli bireylerle çalışmaktan kaynaklanan stres durumunun yaş, cinsiyet, çalışma süresi ve engelli bireylerle çalışma süresine göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulundu($p<0.05$).

Tablo 7. Engelli bireylerle çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin ‘Her gün engelli bireylere beden eğitimi dersi yaptırmak sizde stres oluşturur mu?’ sorusuna verdikleri yanıtlar

	f	%
Hayır/Oluşturmaz	10	23,3
Evet/Oluşturur	33	76,7
Toplam	43	100,0

Tablo 7’ye göre; araştırmaya katılan engelli bireylerle çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin %76,7(n=35)’si her gün engelli bireylere beden eğitimi dersi yaptırmamanın kendilerinde stres oluşturduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca, stres oluştuğunu belirten grup; oluşan bu stresin kaynağını, %16,7(n=7) oranında engelli bireye Belirli bir süre sonra faydalı olamamak, %42,9(n=18) oranında sağlıklı bireylere nasıl davranacağımı unutmak ve %40,5(n=17) oranında yanlış bir davranış sergilemekten korkmak olarak açıklamışlardır. Buna ek olarak; yapılan Ki Kare analizleri sonucunda ise; engelli bireylerle çalışmaktan kaynaklanan stres durumunun yaş, cinsiyet, çalışma süresi ve engelli bireylerle çalışma süresine göre anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edildi($p<0.05$).

Tablo 8. Engelli bireylerle çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin ‘Engelli bireylerin aileleri sizinle görüşmek istediğinde sizde stres oluşur mu?’ sorusuna verdikleri yanıtlar

	f	%
Hayır/Oluşturmaz	1	2,3
Evet/Oluşturur	42	97,7
Toplam	43	100,0

Tablo 8’e göre; araştırmaya katılan engelli bireylerle çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin %97,7(n=42)’si engelli bireylerin ailelerinin kendileri ile görüşmek istediğinde bu durumun kendilerinde stres oluşturduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca, stres oluştuğunu belirten grup; oluşan bu stresin kaynağını, %72,7(n=24) oranında engelli bireye olası bir yanlış davranış sergilediklerini düşündüklerini, %12,1(n=4) oranında öğrenci hakkında yeteri kadar bilgi verememek ve %15,2(n=5) oranında ailenin yüksek beklenti istekleri olarak açıklamışlardır. Buna ek olarak; yapılan Ki Kare analizleri sonucunda ise; engelli bireylerle çalışmaktan kaynaklanan stres durumunun yaş, cinsiyet, çalışma süresi ve engelli bireylerle çalışma süresine göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlendi($p<0.05$).

Tablo 9. Engelli bireylerle çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin ‘Okul idaresinin engelli bireylere yönelik istekleri sizde stres oluşturur mu?’ sorusuna verdikleri yanıtlar

	f	%
Hayır/Oluşturmaz	4	9,3
Evet/Oluşturur	39	90,7
Toplam	43	100,0

Tablo 9’a göre; araştırmaya katılan engelli bireylerle çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin %90,7(n=39)’si okul idaresinin engelli bireylere yönelik isteklerinin kendilerinde stres oluşturduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca, stres oluştuğunu belirten grup; oluşan bu stresin kaynağını, %38,5(n=15) oranında yetersiz olduğunu ima eden sözler duymak, %48,7(n=19) oranında velilerin idareye yaptıkları şikâyetler ve %12,8(n=5) oranında ders materyalleri ile ilgili kısıtlamalar olarak açıklamışlardır. Buna ek olarak; yapılan Ki Kare analizleri sonucunda ise; engelli bireylerle çalışmaktan kaynaklanan stres durumunun yaş, cinsiyet, çalışma süresi ve engelli bireylerle çalışma süresine göre anlamlı bir farklılık göstermediği saptandı(p<0.05).

Tablo 10. Engelli bireylerle çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin ‘Engelli bireyin ders anındaki atak hareketi sizde stres oluşturur mu?’ sorusuna verdikleri yanıtlar

	f	%
Hayır/Oluşturmaz	6	14,0
Evet/Oluşturur	37	86,0
Toplam	43	100,0

Tablo 10’a göre; araştırmaya katılan engelli bireylerle çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin %86,0(n=37)’ü engelli bireyin ders anındaki atak hareketini kendilerinde stres oluşturduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca, stres oluştuğunu belirten grup; oluşan bu stresin kaynağını, %21,6(n=8) oranında kendilerini telaşlandırabilecek olması, %35,1(n=13) oranında engelli bireyin ailesinin olası tepkisi verebilme ihtimali ve %43,2(n=16) oranında diğer arkadaşlarına olumsuz yansımaları olarak açıklamışlardır. Buna ek olarak; yapılan Ki Kare analizleri sonucunda ise; engelli bireylerle çalışmaktan kaynaklanan stres durumunun yaş, cinsiyet, çalışma süresi ve engelli bireylerle çalışma süresine göre anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edildi(p<0.05).

Tablo 11. Engelli bireylerle çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin ‘Öğretmeye çalıştığımız bir uygulamayı engelli bireyin öğrenememesi sizde stres oluşturur mu?’ sorusuna verdikleri yanıtlar

	f	%
Hayır/Oluşturmaz	3	7,0
Evet/Oluşturur	40	93,0
Toplam	43	100,0

Tablo 11’e göre; araştırmaya katılan engelli bireylerle çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin %93,0(n=40)’ü engelli bireylere öğretmeye çalıştıkları bir uygulamayı engelli bireyin öğrenememesinin kendilerinde stres oluşturduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca, stres oluştuğunu belirten grup; oluşan bu stresin kaynağını, %15,0(n=6) oranında kendimi yetersiz hissedirim, %57,5(n=23) oranında öğrencilerin seviyelerine inememek ve %27,5(n=11) oranında öğretilene kadar dersi bitirmemek olarak açıklamışlardır. Buna ek olarak; yapılan Ki Kare analizleri sonucunda ise; engelli bireylerle çalışmaktan kaynaklanan stres durumunun yaş, cinsiyet, çalışma süresi ve engelli bireylerle çalışma süresine göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulundu(p<0.05).

Tablo 12. Engelli bireylerle çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin ‘Engelli bireyleri spor yarışmalarına götürmek sizde stres oluşturur mu?’ sorusuna verdikleri yanıtlar

	f	%
Hayır/Oluşturmaz	2	4,7
Evet/Oluşturur	41	95,3
Toplam	43	100,0

Tablo 12'ye göre; araştırmaya katılan engelli bireylerle çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin %95,3(n=41)'ü engelli bireyleri spor yarışmalarına götürmenin kendilerinde stres oluşturduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca, stres oluştuğunu belirten grup; oluşan bu stresin kaynağını, %70,7(n=29) sonuçtan çok yarışmanın sağlıklı bir şekilde sonuçlanmaması, %22,0(n=9) oranında başarılı olamamak ve %7,3(n=3) oranında engelli bireylerin ailelerinin olası olumsuz tepkileri olarak açıklamışlardır. Buna ek olarak; yapılan Ki Kare analizleri sonucunda ise; engelli bireylerle çalışmaktan kaynaklanan stres durumunun yaş, cinsiyet, çalışma süresi ve engelli bireylerle çalışma süresine göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlendi(p<0.05).

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmamızın bulguları doğrultusunda Tablo 1'e göre araştırmaya katılan engelli bireylerle çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin yaş dağılımı detaylı olarak verilmektedir. Buna göre araştırmaya 25-35 yaş arası 11 beden eğitimi öğretmeni, 36-45 yaş arası 16 beden eğitimi öğretmeni, 46-55 yaş arası 10 beden eğitimi öğretmeni, 56 yaş ve üstü 6 beden eğitimi öğretmeni katılmıştır. Tablo 2'ye göre araştırmaya katılan beden eğitimi öğretmenlerinin % 58.1 erkek(25 kişi), %41.9'u kadın(18 kişi) olarak tespit edilmiştir. Tablo 3'e göre araştırmaya katılan beden eğitimi öğretmenlerinin % 27,9'u (12 kişi) 1-8 yıl arası çalışırken, % 51,2'si (22 kişi)9-16 yıl arası, % 11,6'sı (5 kişi) 17-25 yıl arası, % 9.3'ü (4 kişi) 26 yıl ve üstü çalışmıştır. Tablo 4'e göre beden eğitimi öğretmenlerinin engelli bireylerle çalışma süreleri gösterilmiştir. Buna göre beden eğitimi öğretmenlerinin % 46,5'i (20 kişi) 1-5 yıl arası çalışırken, % 4,7 (2 kişi) 15 yıl ve üstü çalışmıştır. Tablo 5'e göre engelli bireylerle çalışmak sizde stres oluşturur mu sorusuna beden eğitimi öğretmenlerinin % 81,4 (35 kişi) evet derken % 18,6'sı 8 kişi hayır demektedir. Ayrıca, stres oluştuğunu belirten grup; oluşan bu stresin kaynağını, %80,0(n=28) oranında engelli bireyin her an atak davranışlarda bulunabilecek olması, %8,6(n=3) oranında dersin eksiksiz ve sorunsuz bir şekilde işleyememek ve %11,4(n=4) oranında engelli bireye faydalı olamamak olarak açıklamışlardır. Buna ek olarak; yapılan Ki Kare analizleri sonucunda ise; engelli bireylerle çalışmaktan kaynaklanan stres durumunun yaş, cinsiyet, çalışma süresi ve engelli bireylerle çalışma süresine göre anlamlı bir farklılık göstermediği saptanmıştır(p<0.05).Motowidlo, Packard ve Manning (1986) yapış oldukları araştırmada stresli olayların sıklığı işyeri koşulları ve bireyin kişiliğinin etkileşimiyle ilgilidir sonucuna varmıştır. Başka bir çalışmada engelli öğrencilerle çalışan öğretmenlerin diğer öğretmenlerden daha farklı görevleri bulunduğundan. Engelli öğrencilerle çalışmak farklı öğrenme ve öğretme yöntemleri kullanmayı ve öğrencilerle birebir çalışmayı gerektirmektedir. Ancak öğrencilerin düşük yeteneği nedeniyle öğretmenler en az düzeyde ve uzun zaman içinde öğrenci başarı sürecini gözlemlemektedirler. Bu durum kolayca stres ve sonuçta tükenmeyi getirebilmektedir (Beck ve Gargiulo, 1983).Yaptığımız çalışma Motowidlo, Packard, Manning ve Beck ,Gargiulo'nun çalışmasıyla benzerlik göstermektedir. Tablo 6'ya göre; araştırmaya katılan engelli bireylerle çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin %86,0(n=37)'sı engelli bireylerle sağlıklı bireylerin bir arada ders görmesinin kendilerinde stres oluşturduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca, stres oluştuğunu belirten grup; oluşan bu stresin kaynağını, %59,5(n=22) oranında engelli bireyin Sağlıklı bireyin engelli bireye zarar vereceğinden korkmak, %16,2(n=3) oranında Engelli bireyin sağlıklı bireye zarar vereceğinden korkmak ve %24,3(n=4) oranında her iki gruba da faydalı olamamak olarak açıklamışlardır. Buna ek olarak; yapılan Ki Kare analizleri sonucunda ise; engelli bireylerle çalışmaktan kaynaklanan stres durumunun yaş, cinsiyet, çalışma süresi ve engelli bireylerle çalışma süresine göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur(p<0.05). McEvoy, Nordquist ve Cunningham (1984), zihinsel engelli çocukların değerlendirilmesinde, sağlıklı çocuklarla engelli çocukların bir arada olmasının öğretmenlerde stres oluşturduğu sonucuna varmıştır. Yaptığımız çalışma da McEvoy ve arkadaşlarının çalışmasıyla benzerlik göstermektedir.Tablo 7'ye göre; araştırmaya katılan engelli bireylerle çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin %76,7(n=35)'si her gün engelli bireylere beden eğitimi dersi yaptırmanın kendilerinde stres oluşturduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca, stres oluştuğunu belirten grup; oluşan bu stresin kaynağını, %16,7(n=7) oranında engelli bireye belirli bir süre sonra faydalı olamamak,

%42,9(n=18) oranında sağlıklı bireylere nasıl davranacağını unutmak ve %40,5(n=17) oranında yanlış bir davranış sergilemekten korkmak olarak açıklamışlardır. Buna ek olarak; yapılan Ki Kare analizleri sonucunda ise; engelli bireylerle çalışmaktan kaynaklanan stres durumunun yaş, cinsiyet, çalışma süresi ve engelli bireylerle çalışma süresine göre anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir(p<0.05).Sucuoğlu ve Kuloğlu (1996) yapmış oldukları araştırmada her gün engelli bireylerle beraber çalışmanın öğretmenlerde tükenmişlik ve stres oluşturduğu sonucuna varmışlardır, yaptığımız çalışmanın sonu da bu çalışmanın sonucuyla benzerlik göstermektedir. Tablo 8'e göre; araştırmaya katılan engelli bireylerle çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin %97,7(n=42)'si engelli bireylerin ailelerinin kendileri ile görüşmek istediğinde bu durumun kendilerinde stres oluşturduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca, stres oluştuğunu belirten grup; oluşan bu stresin kaynağını, %72,7(n=24) oranında engelli bireye olası bir yanlış davranış sergilediklerini düşündüklerini, %12,1(n=4) oranında öğrenci hakkında yeteri kadar bilgi verememek ve %15,2(n=5) oranında ailenin yüksek beklenti istekleri olarak açıklamışlardır. Buna ek olarak; yapılan Ki Kare analizleri sonucunda ise; engelli bireylerle çalışmaktan kaynaklanan stres durumunun yaş, cinsiyet, çalışma süresi ve engelli bireylerle çalışma süresine göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir(p<0.05).Duygun ve Sezgin(2003) yapmış oldukları araştırmada engelli bireye sahip olan ailelerin stres düzeylerinin daha yüksek olduğunu belirtirken onların çocuklarıyla çalışan öğretmenlerde de yüksek stres oluştuğunu belirtmiştir. Yaptığımız çalışma bu yönüyle Duygun ve Sezginin çalışmasıyla benzerlik arz etmektedir. Tablo 9'a göre; araştırmaya katılan engelli bireylerle çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin %90,7(n=39)'si okul idaresinin engelli bireylere yönelik isteklerinin kendilerinde stres oluşturduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca, stres oluştuğunu belirten grup; oluşan bu stresin kaynağını, %38,5(n=15) oranında yetersiz olduğunu ima eden sözler duymak, %48,7(n=19) oranında velilerin idareye yaptıkları şikâyetler ve %12,8(n=5) oranında ders materyalleri ile ilgili kısıtlamalar olarak açıklamışlardır. Buna ek olarak; yapılan Ki Kare analizleri sonucunda ise; engelli bireylerle çalışmaktan kaynaklanan stres durumunun yaş, cinsiyet, çalışma süresi ve engelli bireylerle çalışma süresine göre anlamlı bir farklılık göstermediği saptanmıştır(p<0.05). Başaran, (1992) yapmış olduğu araştırmada okul yöneticilerinin tavırları öğretmenler üzerinde stres oluşturduğu sonucuna varmıştır. Yaptığımız çalışma bu yönüyle Başaranın çalışmasıyla benzerlik göstermektedir. Tablo 10'a göre; araştırmaya katılan engelli bireylerle çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin %86,0(n=37)'ü engelli bireyin ders anındaki atak hareketini kendilerinde stres oluşturduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca, stres oluştuğunu belirten grup; oluşan bu stresin kaynağını, %21,6(n=8) oranında kendilerini telaşlandırabilecek olması, %35,1(n=13) oranında engelli bireyin ailesinin olası tepkisi verebilme ihtimali ve %43,2(n=16) oranında diğer arkadaşlarına olumsuz yansımaları olarak açıklamışlardır. Buna ek olarak; yapılan Ki Kare analizleri sonucunda ise; engelli bireylerle çalışmaktan kaynaklanan stres durumunun yaş, cinsiyet, çalışma süresi ve engelli bireylerle çalışma süresine göre anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir(p<0.05). Tablo 11'e göre; araştırmaya katılan engelli bireylerle çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin %93,0(n=40)'ü engelli bireylere öğretmeye çalıştıkları bir uygulamayı engelli bireyin öğrenememesinin kendilerinde stres oluşturduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca, stres oluştuğunu belirten grup; oluşan bu stresin kaynağını, %15,0(n=6) oranında kendimi yetersiz hissedirim, %57,5(n=23) oranında öğrencilerin seviyelerine inememek ve %27,5(n=11) oranında öğretilene kadar dersi bitirmemek olarak açıklamışlardır. Buna ek olarak; yapılan Ki Kare analizleri sonucunda ise; engelli bireylerle çalışmaktan kaynaklanan stres durumunun yaş, cinsiyet, çalışma süresi ve engelli bireylerle çalışma süresine göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur(p<0.05). Tablo 12'ye göre; araştırmaya katılan engelli bireylerle çalışan beden eğitimi öğretmenlerinin %95,3(n=41)'ü engelli bireyleri spor yarışmalarına götürmenin kendilerinde stres oluşturduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca, stres oluştuğunu belirten grup; oluşan bu stresin kaynağını, %70,7(n=29) sonuçtan çok yarışmanın sağlıklı bir şekilde sonuçlanmaması, %22,0(n=9) oranında başarılı olamamak ve %7,3(n=3) oranında engelli bireylerin ailelerinin olası olumsuz tepkileri olarak açıklamışlardır. Buna ek olarak; yapılan Ki Kare analizleri sonucunda ise; engelli bireylerle çalışmaktan kaynaklanan stres durumunun yaş, cinsiyet,

çalışma süresi ve engelli bireylerle çalışma süresine göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir($p<0.05$).

Sonuç olarak Engelli öğrencilerle çalışan beden eğitimi öğretmenlerinde stres olduğu görülmektedir. Görevinde yeni olan öğretmenlerde daha fazla stres olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca ailelerin beklentileri, okul idarecilerinin tutum ve davranışları beden eğitimi öğretmenleri üzerinde belirli oranda stresi artırmaktadır

KAYNAKLAR

Başaran, İ. , "Yönetimde insan İlişkileri" Gül Yayınevi, Ankara, 1992

Darling–Hammond, L., Chung, R. & Frelow, F. (2002). Variation in teacher preparation: How well do different pathways prepare teachers to teach? *Journal of Teacher Education*, 53 (4), 286–302.

Develi, E. (2006). Konya'da ilköğretim okullarında görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin sürekli kaygı durumlarının incelenmesi (Doctoral dissertation, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü).

Duygun T, Sezgin N. Zihinsel engelli ve sağlıklı çocuk annelerinde stres belirtileri, stresle başa çıkma tarzları ve algılanan sosyal desteğin tükenmişlik düzeyine olan etkisi. *Turk J Psychol* 2003;18(52):37-52. Eren, E. (1998). Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi, İstanbul: Beta Yayınevi.

Farris, P. J. (1996). *Teaching, Bearing The Torch*. A Times Mirror Company: Brown & Benchmark.

Gündoğdu, C., Aygün, Y., İlkım, M., & Tüfekçi, Ş. (2018). Explaining the Impact of Disabled Children' Engagement with Physical Activity on Their Parents' Smartphone Addiction Levels: A Sequential Explanatory Mixed Methods Research. *Journal of Education and Training Studies*, 6(2), 44-53.

Kapıkıran, A. (2003). Okul öncesi öğretmenlerde tükenmişliğin bazı değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4 (13), 73-78.

McEvoy, M.A.; Nordquist, V.M.; Cunningham, J.L. (1984). Regular and special education teachers' judgements about mentally retarded children in an integrated setting. *American Journal of Mental Deficiency*; 89(2) (167-173)

Motowidlo, S.J., Packard, J.S. & Manning M.R. (1986). Occupational stress: its causes and consequences for job performance. *Journal of Applied Psychology*. 7 (4), 618-629.

Pehlivan, İ. (1995). Yönetimde Stres Kaynakları, Pegem Yayınları, Personel Geliştirme Merkezi, No:16, Ankara

Sucuoğlu, B.; N.Kuloğlu; (1996). Özürlü Çocuklarla Çalışan Öğretmenlerde Tükenmişliğin Değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*; C 11(36) (44-60)

Özdemir, M., İlkım, M., & Tanır, H. (2018). The Effect of Physical Activity On Social Adaptation And Skills Development In Mentally Disabled Individuals. *European Journal of Physical Education and Sport Science*.

Şahin, Ş. (2008). "Beden eğitimi öğretmenlerinin tükenmişlik ve yaşam doyumu düzeyleri."

Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.